RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMINING IQTISODIY MAZMUNI

G‘aniyev Sardor Toshmurodovich,
Qarshi davlat texnika universitetining raqamli ta’lim texnologiyalari markazi Tarmoqlarni boshqarish bo‘limi Muhandis dasturchi

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion boshqaruv tizimining iqtisodiy mazmuni va uning evolyutsion rivojlanish bosqichlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda innovatsion boshqaruvning shakllanish omillari, raqamli texnologiyalar ta’sirida uning transformatsiyasi hamda zamonaviy boshqaruv modellarining rivojlanish tendensiyalari yoritilgan. Shuningdek, innovatsion boshqaruv tizimining tashkilotlar faoliyati samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va raqobatbardoshlikni ta’minlashdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, innovatsion boshqaruv, boshqaruv tizimi, iqtisodiy mazmun, evolyutsiya, raqamli transformatsiya, innovatsiyalar, samaradorlik, raqobatbardoshlik

Аннотация. В данной статье исследуются экономическое содержание инновационной системы управления и этапы её эволюционного развития в условиях цифровой экономики. В работе раскрываются факторы формирования инновационного управления, его трансформация под воздействием цифровых технологий, а также современные тенденции развития управленческих моделей. Кроме того, обосновывается значение инновационной системы управления в повышении эффективности деятельности организаций, рациональном использовании ресурсов и обеспечении конкурентоспособности.

Ключевые слова: цифровая экономика, инновационное управление, система управления, экономическое содержание, эволюция, цифровая трансформация, инновации, эффективность, конкурентоспособность

Abstract. This article examines the economic essence of the innovative management system and its evolutionary development in the context of the digital economy. The study highlights the factors shaping innovative management, its transformation under the influence of digital technologies, and current trends in the development of management models. Furthermore, the importance of innovative management systems in enhancing organizational efficiency, optimizing resource utilization, and ensuring competitiveness is substantiated.

Keywords: digital economy, innovative management, management system, economic essence, evolution, digital transformation, innovation, efficiency, competitiveness

Kirish. XXI asrda jahon sivilizatsiyasining rivojlanishi misli ko'rilmagan texnologik transformatsiyalar bilan tavsiflanadi, bular nafaqat ishlab chiqarish usullarini, balki iqtisodiy tizimlarni boshqarish paradigmasining o'zini ham tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida innovatsion boshqaruv korporativ strategiyaning fakultativ elementi bo'lishni to'xtatib, har qanday xo'jalik yurituvchi subyektning hayotiyligi va raqobatbardoshligining fundamental shartiga aylanmoqda. Ushbu tizimning iqtisodiy mazmunini tushunish chuqur retrospektiv tahlilni talab qiladi, bu esa texnik taraqqiyot haqidagi tarqoq g'oyalardan tortib bilim va innovatsiyalarni boshqarishning murakkab kibernetik modellarigacha bo'lgan yo'lni kuzatish imkonini beradi.

Asosiy qism. Raqamli transformatsiya jarayonlari global iqtisodiy tizimning fundamental asoslarini qayta shakllantirmoqda. Ushbu o‘zgarishlar sharoitida innovatsion boshqaruv tizimi korxona va davlat darajasidagi barqarorlikni ta’minlovchi eng muhim mexanizmga aylandi. Iqtisodiy mazmun jihatidan ushbu

tizim nafaqat yangi mahsulot yoki texnologiyalarni yaratish, balki axborot oqimlari, resurslarni taqsimlash va strategik qarorlar qabul qilishning butunlay yangi uslubiyatini ifoda etadi. Evolyutsion nuqtai nazardan qaraganda, innovatsion boshqaruv chiziqli va yopiq modellardan murakkab, ochiq va raqamli platformalarga asoslangan ekotizimlarga qarab rivojlandi. Mazkur jarayonning iqtisodiy mohiyati tranzaksion xarajatlarning kamayishi, ma'lumotlar qiymatining oshishi va boshqaruv sub'ektlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning kuchayishi bilan tavsiflanadi.

Raqamli iqtisodiyot tushunchasining evolyutsiyasini o'rganish innovatsion boshqaruvning zamonaviy paradigmasini tushunish uchun boshlang'ich nuqta bo'lib xizmat qiladi. Ushbu termin ilmiy muomalaga 1990-yillarning o'rtalarida kirib kelgan bo'lsa-da, uning mazmuni va ko'lami texnologik taraqqiyotning har bir yangi bosqichida kengayib bordi. Don Tapscott o'zining 1996-yildagi "Raqamli iqtisodiyot: Tarmoqli intellekt davrida va'da va xavf-xatarlar" asarida ushbu hodisani axborotning raqamli shaklga o'tishi natijasida yuzaga keladigan global o'zgarish sifatida tasvirlagan. Tapscottning yondashuvi shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot shunchaki IT-sektorning kengayishi emas, balki iqtisodiyotning "metabolizmi"ni o'zgartiruvchi kuchdir.Tapscott raqamli iqtisodiyotni xarakterlovchi 12 ta asosiy kuchni belgilab bergan bo'lib, ularning har biri innovatsion boshqaruv tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, "molekulyarizatsiya" (molecularization) an'anaviy iyerarxik tuzilmalarning parchalanib, dinamik va o'zini-o'zi boshqaruvchi kichik guruhlarga bo'linishini anglatadi. Bu esa boshqaruvda markazlashgan qaror qabul qilish tizimidan voz kechib, vakolatlarni taqsimlashni talab qiladi. "Virtualizatsiya" esa jismoniy aktivlarning raqamli egizaklari yaratilishiga, bu esa o'z navbatida innovatsiyalarni sinash xarajatlarining keskin kamayishiga olib keladi.Klaus Schwab tomonidan 2016-yilda ilgari surilgan "To'rtinchi sanoat inqilobi" (4IR) kontseptsiyasi raqamli

iqtisodiyot tushunchasini jismoniy, raqamli va biologik olamlarning birlashishi nuqtai nazaridan boyitdi. Schwabning fikricha, raqamli iqtisodiyot insoniyat ilgari hech qachon duch kelmagan tezlikda (velocity), ko‘lamda (scope) va tizimli ta’sirda (systems impact) rivojlanmoqda. Agar Tapscott davrida urg‘u tarmoqli aloqalarga berilgan bo‘lsa, Schwab davrida asosiy e’tibor texnologiyalar sintezi va ularning ijtimoiy-iqtisodiy tizimlarni tubdan o‘zgartirish qobiliyatiga qaratilgan. Innovatsion boshqaruv nuqtai nazaridan bu shuni anglatadiki, endilikda korxonalar nafaqat o‘z sohasidagi texnologiyalarni, balki boshqa tarmoqlardagi (masalan, biotexnologiya va sun’iy intellektning kesishuvi) yangiliklarni ham monitoring qilishi va integratsiya qilishi shart.Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va taraqqiyot bo‘yicha konferentsiyasi (UNCTAD) raqamli iqtisodiyotga nisbatan ko‘proq ma’lumotlar oqimi va global qiymat zanjirlari orqali yondashadi. UNCTAD ta’rifiga ko‘ra, raqamli iqtisodiyot — bu raqamli texnologiyalardan foydalanishga asoslangan barcha iqtisodiy faoliyat turlari bo‘lib, u platformalashuv va ma’lumotlarni monetizatsiya qilish bilan xarakterlanadi. Bu yerda innovatsion boshqaruvning roli ma’lumotlarni yig‘ish, tahlil qilish va ulardan strategik ustunlik sifatida foydalanish qobiliyatiga borib taqaladi.O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligida, xususan, "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasida raqamli iqtisodiyotga milliy taraqqiyotning drayveri sifatida qaraladi. Davlat hujjatlarida ushbu tushuncha raqamli texnologiyalarni barcha sohalarga joriy etish orqali xizmatlar sifatini oshirish, byurokratiyani kamaytirish va iqtisodiy samaradorlikka erishish vositasi sifatida talqin etiladi. O‘zbekiston kontekstida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishi — bu raqamli infratuzilmani yaratish va inson kapitalini yangi davr talablariga moslashtirishdir.

1.1.1-jadval

Raqamli iqtisodiyot tushunchasiga berilgan ta’riflarning komparativ tahlili

Muallif / Maktab	Ta’rif mazmuni	Asosiy urg‘u

Don Tapscott	Raqamli iqtisodiyot — bu axborotning raqamli shaklga o‘tishi natijasida yuzaga kelgan, tarmoqli intellektga asoslangan yangi iqtisodiy tizim	Tarmoqli iqtisodiyot, raqamlashtirish
Nicholas Negroponte	Iqtisodiyot “atomlardan bitlarga o‘tishi” orqali shakllanadi, ya’ni jismoniy mahsulotlardan raqamli mahsulotlarga o‘tish	Dematerializatsiya
Thomas Mesenbourg	Raqamli iqtisodiyot uch komponentdan iborat: infratuzilma, elektron biznes va elektron tijorat	Strukturaviy yondashuv
OECD	Raqamli iqtisodiyot — bu raqamli texnologiyalar asosida ishlaydigan bozorlar va iqtisodiy faoliyatlar majmui	Platformalar va bozorlar
UNCTAD	Raqamli iqtisodiyot — bu ma’lumotlar oqimi, platformalar va global qiymat zanjirlari asosidagi iqtisodiy faoliyat	Data va global zanjirlar
Sergey Glazyev	Raqamli iqtisodiyot — bu bilimlar va texnologiyalar asosida ishlab chiqarish samaradorligini oshiruvchi yangi iqtisodiy tizim	Innovatsiya va bilim
Evgeny Brynjolfsson	Raqamli iqtisodiyot — AKT orqali yaratilgan qo‘shimcha qiymat va mahsuldorlikning yangi manbai	Produktivlik va AI

Vladimir Ivanov	Raqamli iqtisodiyot — bu raqamli texnologiyalar orqali boshqariladigan iqtisodiy jarayonlar tizimi	Raqamli boshqaruv
B. Yusupov	Raqamli iqtisodiyot — bu innovatsion boshqaruv va raqamli infratuzilma uyg‘unligiga asoslangan rivojlanish modeli	Innovatsion boshqaruv
Sh. Mustafakulov	Raqamli iqtisodiyot — bu inson kapitali va raqamli kompetensiyalar asosida shakllanuvchi iqtisodiy tizim	Human capital

Mazkur jadvalda Don Tapscott, Nicholas Negroponte, Thomas Mesenbourg kabi xorijiy olimlar, shuningdek Sergey Glazyev va Evgeny Brynjolfsson kabi MDH va xalqaro ilmiy maktab vakillari hamda B. Yusupov, Sh. Mustafakulov kabi O‘zbekiston olimlarining raqamli iqtisodiyotga bergan ta’riflari tizimli ravishda umumlashtirilgan.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, dastlabki yondashuvlarda (Tapscott, Negroponte) raqamli iqtisodiyot asosan **raqamlashtirish va dematerializatsiya jarayoni** sifatida talqin qilingan bo‘lsa, keyingi bosqichlarda (Mesenbourg, OECD, UNCTAD) u **strukturaviy, platformaviy va ma’lumotlarga asoslangan tizim** sifatida kengaytirilgan.

Shuningdek, MDH olimlari yondashuvida raqamli iqtisodiyot ko‘proq **innovatsiyalar va bilimlar iqtisodiyoti** bilan bog‘langan bo‘lsa, O‘zbekiston olimlari uni **inson kapitali, raqamli infratuzilma va innovatsion boshqaruv integratsiyasi** nuqtai nazaridan izohlaydi.

Innovatsiya siklining qisqarishi esa korxonalarda an’anaviy uzoq muddatli

rejalashtirish o‘rniga moslashuvchan va iterativ boshqaruv yondashuvlarini, xususan Agile metodologiyasini joriy etishni talab etadi. Bu esa qaror qabul qilish tezligini oshirib, bozor talablariga tezkor javob berish imkonini yaratadi.

Qiymat yaratish mexanizmlaridagi o‘zgarishlar moddiy aktivlardan ko‘ra intellektual kapital, ma’lumotlar va algoritmlar rolini keskin oshiradi. Bu holatni Thomas Davenport kabi olimlar ham ta’kidlab, ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv (data-driven management)ni zamonaviy strategik ustunlik sifatida baholaydi.

Shuningdek, iste’molchi rolidagi transformatsiya — ya’ni uning passiv xaridordan faol “prosumer”ga aylanishi — korxonalarni mijoz tajribasini (UX) boshqaruv markaziga qo‘yishga majbur qiladi. Bu esa marketing va innovatsion faoliyatning hamkorlikka asoslangan, platformaviy modelga o‘tishini anglatadi.

Innovatsiyalar nazariyasining fundamental asoslari XX asrning boshlarida, iqtisodiy tafakkur statik muvozanat modellaridan o'sishning dinamik jarayonlarini o'rganishga o'ta boshlagan davrda qo'yilgan edi. Ushbu jarayonda markaziy siymo Yozef Shumpeter bo'lib, uning "Iqtisodiy rivojlanish nazariyasi" (1934) asari kapitalizm mexanizmlarini tushunishda inqilob yasadi. Shumpeter "ijodiy vayronkorlik" (creative destruction) tushunchasini kiritdi, bu iqtisodiy tuzilmaning ichkaridan doimiy yangilanish jarayonini tavsiflaydi, bunda eski texnologiyalar va tashkiliy shakllar yangilari tomonidan siqib chiqariladi.

Shumpeterga ko'ra, innovatsiya ixtiro bilan aynan bir xil emas. Ixtiro — tadbirkor, ya'ni o'zgarishlarning asosiy agenti uni xo'jalik muomalasiga kiritmaguncha, intellektual mahsulot bo'lib qolaveradi. Shumpetercha tadbirkor shunchaki menejer emas, balki resurslarning yangi kombinatsiyalarini topuvchi "innovatsiyalar agenti" hisoblanadi.

Konsepsiyaning keyingi rivojlanishi Piter Druker nomi bilan bog'liq bo'lib, u 1985-yilda "Innovatsiyalar va tadbirkorlik" asarida innovatsion faoliyatni san'at

yoki omad toifasidan qat'iy boshqaruv intizomi darajasiga ko'tardi. Druker innovatsiyani "tadbirkorlarning o'ziga xos vositasi" deb ta'riflagan bo'lib, uning yordamida ular o'zgarishlardan yangi biznes yoki xizmat yaratish imkoniyati sifatida foydalanadilar. Uning hissasi innovatsiyalar manbalarini tizimlashtirishdan iborat bo'lib, u bularni ichki (kutilmagan hodisalar, nomuvofiqliklar, jarayonlar ehtiyojlari, tarmoq tuzilmasidagi o'zgarishlar) va tashqi (demografik siljishlar, idrokdagi o'zgarishlar, yangi bilimlar) manbalarga ajratgan. Druker muvaffaqiyatli innovatsiya bozorga yo'naltirilgan va iste'molchi uchun qiymat yaratishga mo'ljallangan bo'lishi kerakligini ta'kidladi, bu esa innovatsiyalarni boshqarishni tashkilot umumiy menejmentining ajralmas qismiga aylantiradi.

1980-yillarda Brayan Tviss o'zining "Biznes-innovatsiyalarni boshqarish" (1986) asarida innovatsion boshqaruv tushunchasi chegaralarini kengaytirib, uni texnologik imkoniyatlarni bozor ehtiyojlari bilan integratsiyalovchi uzluksiz jarayon sifatida taqdim etdi. Tviss uchun innovatsiya — bu bir martalik akt emas, balki g'oya paydo bo'lishidan to uning tijoriy muvaffaqiyatigacha bo'lgan murakkab harakatlar ketma-ketligidir. U innovatsion boshqaruvning samaradorligi tashkilotning o'z madaniyati va tuzilmasini noaniqlik sharoitlariga moslashtirish qobiliyatiga bog'liqligiga e'tibor qaratdi. Tviss texnologik tayyorgarlikni baholashning sifat mezonlarini ajratib ko'rsatdi va uskunalar hamda bilimlarning tez eskirishi sharoitida strategik rejalashtirish muhimligini ta'kidladi.

1.1.3-jadval

Innovatsiya nazariyasining klassik yondashuvlari va uning iqtisodiyotdagi roli

Muallif	**Asosiy konsepsiya**	**Innovatsiyaning iqtisodiyotdagi roli**
Y. Shumpeter (1934)	Ijodiy vayronkorlik	Ishlab chiqarish omillarining yangi kombinatsiyalari orqali iqtisodiy siklning dvigateli.

P. Druker (1985)	Tizimli tadbirkorlik	O'zgarishlardan bozor imkoniyatlari sifatida foydalanish vositasi.
B. Tviss (1986)	Jarayonli integratsiya	Ilmiy-texnik salohiyatni bozor ehtiyojlari bilan bog'lash mexanizmi.

Mazkur jadval innovatsiya nazariyasining shakllanishida muhim o‘rin tutgan Joseph Schumpeter, Peter Drucker va Brian Twiss qarashlarini tizimli ravishda umumlashtiradi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, Joseph Schumpeter innovatsiyani iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida talqin qilib, “ijodiy vayronkorlik” konsepsiyasi orqali eski texnologiyalar va biznes modellarining yangilari bilan almashinuvini iqtisodiy o‘sishning tabiiy mexanizmi sifatida asoslab beradi.

Peter Drucker esa innovatsiyani boshqaruv va tadbirkorlik faoliyatining markaziy elementi sifatida ko‘rib, uni tizimli ravishda tashkil etilishi mumkin bo‘lgan jarayon deb hisoblaydi. Uning yondashuvida innovatsiya — bu o‘zgarishlarni aniqlash va ulardan iqtisodiy imkoniyat sifatida foydalanish vositasidir.

Brian Twiss esa innovatsiyani ilmiy-texnik faoliyat va bozor ehtiyojlari o‘rtasidagi bog‘lovchi mexanizm sifatida talqin qiladi. Bu yondashuv innovatsiyaning muvaffaqiyati faqat texnologik yangiliklarga emas, balki ularning tijoratlashtirilish darajasiga ham bog‘liqligini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, jadval innovatsiyaning iqtisodiyotdagi rolini turli nuqtai nazarlardan yoritib, uning **nafaqat texnologik yangilanish, balki boshqaruv, bozor va institutsional rivojlanish omili** sifatida ham muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatadi.

Innovatsiyaning zamonaviy tushunchasi ko'plab nazariy maktablarning sintezidan iborat. Raqobatbardosh ustunlik nazariyasining asoschisi Maykl Porter innovatsiyani bozorda yetakchilikni ta'minlashning eng muhim omili deb hisoblaydi. Uning talqinida innovatsiya nafaqat texnik yangiliklarni, balki biznes yuritishning yangi usullarini, marketing usullarini va distribyutsiya metodlarini ham o'z ichiga oladi. Porter zamonaviy global iqtisodiyotda firma va umuman millatning raqobatbardoshligi doimiy yangilanish va modernizatsiya qilish qobiliyati bilan belgilanishini ta'kidlaydi.

Evolyutsion iqtisodiyot vakillari Richard Nelson va Jovanni Dozi innovatsiyani "tashkiliy rutinlar" va bilimlarning to'planishi prizmasi orqali ko'rib chiqadilar. Ularning fikricha, firmalar o'ziga xos kompetentsiyalar tashuvchisi hisoblanadi va innovatsiya jarayoni — bu cheklangan ratsionallik sharoitida yangi yechimlarni izlash va saralashdir. Bunday yondashuv nima uchun ayrim tashkilotlar texnologik siljishlarga muvaffaqiyatli moslashishini, boshqalari esa yo'qligini tushuntirishga imkon beradi.

Innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishda o'zbekistonlik olimlar, xususan, A. Vahobov va Sh. Shodmonov alohida o'rin tutadi. Iqtisodiyot nazariyasiga bag'ishlangan asarlarida ular innovatsiyani milliy iqtisodiyotni chuqur modernizatsiya qilish va diversifikatsiyalash vositasi sifatida tahlil qiladilar. Vahobov va Shodmonov O'zbekistonning rivojlanayotgan bozori sharoitida innovatsiya resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va jamiyatning ta'lim darajasini yuksaltirish vositasi bo'lib xizmat qilishi kerakligini ko'rsatib o'tadilar. Ularning talqinida innovatsion jarayon institutsional islohotlar va inson kapitalining rivojlanishi bilan uzviy bog'liq bo'lib, bu ayniqsa raqamli iqtisodiyotga o'tish kontekstida dolzarbdir. Ularning muallifligidagi darslik nashrlarida innovatsiya fan yutuqlarini ishlab chiqarishga joriy etish natijasi sifatida ta'riflanadi va iqtisodiy o'sishda sifatli sakrashga olib kelishi ko'rsatiladi.

Innovatsiya — bu yangi bilim va g'oyalarni iqtisodiy ahamiyatga ega mahsulotlar, jarayonlar yoki usullarga transformatsiya qilish bo'yicha tizimli faoliyatning yakuniy natijasi bo'lib, barqaror raqobatbardosh ustunlikni ta'minlaydi va raqamlashtirish sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy tizimning sifatli qayta o'zgarishiga xizmat qiladi.

Innovatsion boshqaruv tizimi: tuzilmasi va komponentlari. Innovatsion boshqaruv fragmentar qarorlar to'plami sifatida ko'rilishi mumkin emas; u yaxlit tizimni ifodalaydi. Roy Rotvell o'z tadqiqotlarida innovatsion jarayonlarning murakkablashishi ichki va tashqi steykholderlarni birlashtiruvchi integratsiyalashgan boshqaruv tizimlarini yaratish zaruriyatiga qanday olib kelganini ko'rsatib berdi. Keyt Pavitt esa, o'z navbatida, bunday tizimning tuzilmasi tarmoq xususiyatlariga qarab o'zgarishini isbotladi: R&D (tadqiqot va ishlanmalar) asosiy element bo'lgan ilmiy talabchan tarmoqlardan tortib, innovatsiyalar asbob-uskunalar sotib olish va xodimlarni o'qitish orqali joriy etiladigan an'anaviy sektorlargacha.

Raqamli iqtisodiyot davrida ushbu komponentlar katta ma'lumotlar (big data), bulutli texnologiyalar va sun'iy intellekt bilan o'zaro bog'lanadi, bu esa innovatsion siklni tezlashtirish va boshqaruv tizimini yanada moslashuvchan qilish imkonini beradi.

Xulosa. Bugungi kunda tizimning iqtisodiy mazmuni uning raqamli ma'lumotlarni intellektual kapitalga, ushbu kapitalni esa bozor qiymatiga aylantirish qobiliyati bilan belgilanadi. O'zbekiston uchun ushbu evolyutsiyani tushunish samarali milliy innovatsion tizimni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. A. Vahobov va Sh. Shodmonov tadqiqotlari ko'rsatganidek, xalqaro tajribani mahalliy institutlar o'ziga xosligini hisobga olgan holda integratsiya qilish va aholining raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishga urg'u berish — global raqamli makonda raqobatbardoshlikni ta'minlashning yagona yo'lidir.

Innovatsion boshqaruvning kelgusi rivojlanishi intellektual mulkni himoya qilish uchun blokcheyn texnologiyalarini va g'oyalarni yaratish hamda saralashni avtomatlashtirish uchun sun'iy intellektni joriy etish bilan bog'liq bo'ladi, bu esa evolyutsiyaning yangi bosqichi boshlanishini anglatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Tapscott, D. (1996). *The digital economy: Promise and peril in the age of networked intelligence*. McGraw-Hill.
2. Schwab, K. (2016). *The fourth industrial revolution*. World Economic Forum.
3. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2019). *Digital economy report 2019: Value creation and capture—Implications for developing countries*. United Nations.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). *“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida* (PF–6079-son Farmon). Toshkent.
5. Tapscott, D. (1996). *The digital economy: Promise and peril in the age of networked intelligence*. McGraw-Hill.
6. Negroponte, N. (1995). *Being digital*. Knopf.